

Хто очолить боротьбу з корупцією?

Як зазначив Президент України Петро Порошенко, у нас нині два вороги: зовнішній – агресія Росії і внутрішній – корупція. Якщо з першим на Донбасі доблесно борються українські військові, то для боротьби з другим армію ще тільки формують. Точніше кажучи, їй для початку добирають командира. З цією метою наприкінці грудня минулого року сформовано спеціальну конкурсну комісію, яка має визначити найкращого кандидата на посаду директора новоствореного Національного антикорупційного бюро.

Про завдання цього органу в студії телеканала «Рада» говорили Віктор МУСІЯКА, член експертної комісії з обрання кандидата на посаду директора Національного антикорупційного бюро, та Віктор ЧУМАК, народний депутат України, заступник Голови парламентського Комітету з питань запобігання і протидії корупції.

14

У межах закону

Віктор Чумак розповів, що в законодавстві, яке регулює питання діяльності Антикорупційного бюро, є певні питання, проте парламент уже має на них відповіді.

– Треба внести зміни до певних законодавчих актів, – зазначив він. – Наприклад, у Законі «Про Національне антикорупційне бюро» містяться посилання на Закон «Про запобігання корупції», а він набуває чинності тільки з квітня, тому необхідно внести зміни для того, щоб посилання були на чинний закон. Інша річ, що на сьогодні зареєстровано вже три законопроекти з цього питання. Законопроект № 1406 є найкомпактнішим. Він розв'язує проблеми з поданням декларацій, врегулює проблему з набранням чинності Законом «Про запобігання корупції» тощо. Цей законопроект також передбачає внесення певних змін до низки кримінальних і кримінально-процесуальних законів. Законопроект № 1660, поданий народним депутатом України Юрієм Луценком, вносить зміни лише до кримінально-процесуального законодавства, а № 1660-1, зареєстрований 12 січня від імені нашого комітету, є найбільш широким і комплексним. Він вирішує питання з набуттям чинності різними законами, вносить зміни до законодавства щодо притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення, які мають адміністративний характер, тощо.

Багато дискусій стосувалося того, чи має право іноземець очолити Антикорупційне бюро. Деякі ЗМІ пророкували, що з цього приводу в комісії виникне скандал. Проте вихід таки знайшли.

Віктор Мусіяка пояснив, що іноземці допускаються лише до подачі заяв та документів, але на початок

власне конкурсу вони мають бути громадянами України.

Підвищена увага до питання громадянства очільника Антикорупційного бюро наштовхнула на думку, що в першій особі держави вже є кандидат-іноземець і, надаючи йому українське громадянство, він тим самим буде певним чином тиснути на комісію.

Віктор Лаврентійович так не вважає, бо, за його словами, робота конкурсної комісії передбачає такий порядок, коли до моменту відкриття всіх документів прізвища апікантів залишаються невідомими, відповідно й впливати на комісію ніхто не має можливості.

– Керівник Антикорупційного бюро і Генеральний прокурор відіграватимуть дуже важливу роль у державній політиці. І якщо на цих посадах успішно працювали б саме українські громадяни, то країна, суспільство, держава виграли б багато більше, ніж коли б там були такі ж успішні іноземці. Повірте, щоб відродити довіру до української влади, там має бути українець, – підкреслив Віктор Чумак.

Критерії добору кандидатів

– Одна з вимог до директора бюро – стаж роботи у сфері права не менш як десять років. Там повинна бути людина, яка є досвідченим юристом. Необов'язково в правоохоронній сфері, але просто досвідченим юристом, – наголосив Віктор Чумак.

Віктор Мусіяка також вказав на те, що однією з принципових вимог до кандидата на посаду директора Антикорупційного бюро є наявність юридичної освіти, бо це правоохоронний орган. Окрім того, увага

приділятиметься організаторським здібностям кандидатів.

– Він має організувати роботу 700 людей, 200 з них – тільки начальницький склад, – зауважив член конкурсної комісії. – Він має спрямувати їхню роботу в напрямі виявлення, розслідування, розкриття та запобігання корупційним правопорушенням, як передбачено статтею першою закону про бюро. Він має бачити всю систему, котра породжує корумповані відносини у владі, у взаємовідносинах її суб'єктів. У нас була ідея викласти на папері те, кому віддавати перевагу, але ми від неї одразу ж відмовилися. Коли людина буде перед нами, окрім базових критеріїв, як-от: освіта, стаж, ми звертатимемо увагу й на інші чинники. Кандидат повинен бути ерудованим, вміти стратегічно мислити. Комісія ще збереться спеціально, щоб визначити певні критерії, якими кожен із її членів керуватиметься, обираючи кандидата.

Віктор Чумак повідомив, що трійка дібраних кандидатів пройде спеціальну перевірку державного службовця, яку проводять уповноважені органи. Проте у зв'язку із запропонованими в зареєстрованих законопроектах змінами до законодавства може статися так, що конкурсній комісії доведеться обирати одного, а не трьох кандидатів.

Уже не три, а один

– На сьогодні чинна норма закону передбачає три особи, які подаються Президентові. Він визначає одну й подає на затвердження Верховній Раді. Але парламентська коаліція виконує свої зобов'язання, які записані в Коаліційній угоді, й тому в проектах поданих законів передбачено норму, що була в першому читанні, тобто комісія має

обрати одну людину, – констатував народний депутат.

– І це буде прекрасно, – підтримав таку позицію Віктор Мусіяка. – У перший день засідання я казав своїм колегам, що ми, по суті, не конкурсна комісія, бо одного з трьох обираємо Президент. Ми тільки добираємо найкращих і навіть за ранжиrom не ставимо. За умови внесення відповідних змін до закону буде справжній конкурс. Ми обрали, а глава держави потім уже формально вирішує. Тоді буде незалежність. Президент зможе сказати: дивіться, все, вони обрали. Я просто виконую свою функцію.

Ціна питання – перемога над внутрішнім ворогом

Віктор Чумак наголосив, що нині є унікальна можливість завдяки діяльності конкурсної комісії, що складається з людей, яким довіряє все українське суспільство, обрати таку людину, котра зможе очолити Антикорупційне бюро й налагодити його ефективну роботу.

– Нам потрібна ефективність цієї людини, – сказав він. – Я цілком упевнений, що тільки призначення саме ефективного менеджера

на цю посаду відіграє дуже велику профілактичну роль. Даю гарантію: одразу на 15–20 відсотків рівень високопосадової корупції буде зменшено. Якщо там не буде ефективної людини, ніхто на бюро не зважатиме. Ось ціна питання.

І справді, «ціна питання» дуже висока, як і очікування суспільства, адже робота цього органу може змінити на краще життя в Україні й запустити реальний процес боротьби з корупцією – найбільшим внутрішнім ворогом нашої держави.

Зміни в контексті соціальної культури

Олександр КОСТЕНКО,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

Вийти з нинішньої кризи України може лише шляхом реформ. Але що насправді означає реформувати країну? Щоб розібратися, доведеться відкинути псевдореформаторські ілюзії, зокрема одну з найпоширеніших – начебто для успішності реформ досить виявити так звану політичну волю. Однак, як доводить історичний досвід, політична воля, що не узгоджується з **законами соціогенезу** (природні закони, за якими виникає й існує суспільне життя людей), неодмінно перетворюється на **політичну сваволю**. А будь-які спроби реформ, засновані на політичній сваволі, котра ігнорує природні закони соціогенезу, призводять до чергових соціальних деформацій і потрясінь. Саме це і відбувалося досі в Україні, про що свідчить, наприклад, безуспішність «антикорупційних реформ» у нашій державі. Реформи в Україні мають концептуально узгоджуватися з законами соціогенезу. А для цього потрібно ці закони належним чином усвідомити.

Реформа – це завжди трансформація суспільства за певного **соціогенного (що утворює суспільство) фактора**. Тобто для появи, існування й зміни суспільства треба, щоб виникав, існував і змінювався соціогенний чинник. Це і означає реформування суспільства, зокрема його розвиток до відповідного рівня. А щоб уможливити такі зміни і розвиток, потрібно цей фактор відкрити (пізнати) для себе.

Виявляється, що зазначений соціогенний чинник – це **соціальна культура людей**, під якою розуміють ступінь узгодженості волі й свідомості людей із **законами соціальної природи**.

Соціальна культура вміщує, зокрема, політичну, економічну, правову, моральну та інші види культури людини. Отже, будь-яка справжня реформа – це, власне, і є зміна соціальної культури людей, котра й забезпечує зміни в суспільстві.

Закон соціальної природи, яким варто керуватися для здійснення будь-яких реформ, можна сформулювати так: **без зміни соціальної культури людей не можна успішно здійснити жодну реформу**. Справжньою реформою може бути лише діяльність, що сприяє розвитку соціальної культури. Діяльність, яка не має цієї властивості, є псевдореформаторською.

Якщо проаналізувати в цьому контексті досвід реформи, здійсненої, наприклад, Франкліном Делано Рузвельтом, котра забезпечила подолання Великої депресії у США, то виявляється, що вона призвела саме до зміни соціогенного фактора – соціальної (політичної, економічної, правової, моральної тощо) культури громадян США, а він своєю чергою зумовив прогрес в американському суспільстві. Рушійною силою «японського дива» став сформований реформаторами новий соціогенний чинник – прогресивна соціальна культура японців. Загалом історія надає чимало доказів існування такої закономірності: **соціальний прогрес завжди забезпечується розвитком соціогенного фактора – соціальною культурою громадян, тобто рівень розвитку суспільства визна-**

ється рівнем розвитку соціальної культури його осіб.

До речі, визнаючи існування цієї закономірності й застосовуючи її для соціального прогнозування, можна сформулювати таке **прогностичне правило**: якщо рівень соціальної культури громадян у країні дуже низький, то ця держава неодмінно стає джерелом небезпеки для інших країн. Приміром, Росія, в якій зазначений соціогенний фактор (тобто політична, економічна, правова і моральна культура громадян) перебуває нині в критичному стані, стала носієм різноманітних загроз безпеці світового співтовариства.

В Україні, на відміну від Росії, започатковано інспірований Майданом процес розвитку (хоч і стихійний!) соціальної культури громадян. Очевидно, це і спровокувало конфлікт між Росією та Україною.

Сьогодні в Україні історично склалися надзвичайно сприятливі умови для розвитку соціальної культури громадян, і вони мають бути використані для забезпечення успішності тих реформ (політичних, економічних, правових, моральних тощо), які виведуть країну на шлях соціального прогресу. Однак наразі в Україні суть будь-якого реформування зводиться до оперування інституціональними чинниками, тобто до маніпуляцій із законодавством й адміністративними інструментами. Але ці чинники здатні впливати лише на крону, при цьому коріння «дерева» наших суспільних проблем залишається ураженим. Як тут не згадати біблійну метафору: «Камінь, що його будівничі відкинули, нарешті став каменем».

